

УДК 811.512.161:808.51:316.77М.Ататюрк

Дайоглу Р. Р.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Покровська І. Л.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ТА ЗАСОБИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ У ТЕКСТАХ ПУБЛІЧНИХ ВИСТУПІВ МУСТАФИ КЕМАЛЯ АТАТЮРКА

У статті розглянуто комунікативні стратегії впливу на громадськість першого президента Турецької Республіки Мустафи Кемалю Ататюрка. Зокрема, для розкриття теми автори окреслюють поняття політичного дискурсу та політичної промови. У певних стратегіях було визначено також тактики, використовувані М. К. Ататюрком у його публічних виступах. Автори провели класифікацію стратегій і визначили мовностилістичні засоби їх реалізації. У результаті дослідження було сформовано образ лідера, який вдало володіє словом і здатен вести за собою народ.

Ключові слова: політичний дискурс, публічна промова, комунікативна стратегія, лексичні та стилістичні іміджетворчі риси.

Постановка проблеми. Особлива суспільна значущість такої сфери людської діяльності, як політика, робить політичного діяча об'єктом численних лінгвістичних студій. Дискурс політики, або політичний дискурс, вивчався на матеріалі різних мов і з різних позицій. Західні лінгвісти досліджували загальні риси політичного дискурсу (Т. ван Дейк, Г. Кук, Р. Гудін), особливості політичної метафорики (Е. Самсон, Дж. Чартеріс-Блек, Дж. Фокуньєр), специфіку політичної аргументації та риторики (Ф. ван Емерен, І. Хачбі, Х. Грубер), роль мовленнєвого фактору у формуванні іміджу політичного діяча (Е. Бернард, Д. Бурстін, К. Каффі). Вітчизняними та російськими мовознавцями було розглянуто питання побудови моделі мовної особистості (Ю. Караулов), методик аналізу політичного дискурсу (М. Гаврилова, О. Іссерс), структури іміджу політика (О. Іссерс, Н. Сергієнко), мовленнєвих стратегій і тактик створення іміджу (М. Бабак, Г. Почепцов, Т. Романова), лексико-стилістичних прийомів побудови іміджу (О. Горіна, О. Фоменко, І. Лосєва). Проте, незважаючи на значний інтерес учених до вказаної проблематики, недосить вивченою залишається риторично-мовленнєвий складник іміджу вищої державної особи, у нашому випадку – першого президента Туреччини. Це і визначає актуальність дослідження.

Постановка завдання. Мета наукового пошуку полягає у визначенні комунікативних

стратегій впливу на громадськість і мовностилістичних засобів формування комунікативного іміджу першого президента Турецької Республіки Мустафи Кемалю Ататюрка шляхом комплексного аналізу транскриптів його промов.

Предметом дослідження є лексико-семантичні та синтаксичні особливості публічних промов Мустафи Кемалю Ататюрка.

Матеріалом аналізу слугував корпус промов та звернень президента Турецької Республіки Мустафи Кемалю Ататюрка [14–18].

Методами дослідження є лінгвокультурологічний аналіз, описовий метод, що передбачає спостереження та узагальнення, метод суцільної вибірки, структурно-семантичний, контекстуально-інтерпретативний та зіставно-порівняльний методи, а також прийоми риторичного аналізу.

Наукова новизна дослідження. Уперше було зроблено спробу визначення, класифікації та аналізу комунікативних стратегій першого президента Туреччини Мустафи Кемалю Ататюрка на основі дослідження використаних ним мовних засобів.

Практична новизна дослідження полягає у можливості використання результатів дослідження у лекційних курсах із лексикології, фразеології, стилістики та синтактики турецької мови, а також на спецкурсах із теорії комунікації, риторики та комунікативної лінгвістики у вишах.

Виклад основного матеріалу. Після Першої світової війни, у час глобальних перетворень та в умовах світової економічної кризи багатьох людей хвилювало покращення ситуації. Саме тому чимала увага була прикута до промов державних лідерів, від яких багато в чому залежала подальша доля держав. Лідери держав намагалися всіляко справити про себе хороше враження і вдосконалити свій імідж в очах громадськості. Тому імідж президента чи не найбільше залежить від уміння вплинути на аудиторію та від ефективності його комунікативних стратегій.

У роботі увага прикута до першого президента Туреччини Мустафи Кемаля, якого вже за час президентства почали називати Ататюрком (тур. «Atatürk» – батько турків). Що ж сприяло такому успіху Президента? Щоб дати відповідь на це запитання, треба детально проаналізувати промови першого президента Туреччини і приділити увагу його комунікативним стратегіям у побудові позитивного політичного іміджу.

Узагальнивши підходи лінгвістів [1; 4; 7; 11; 12], комунікативний імідж можемо визначити як сукупність мовленнєвих стандартів поведінки (ролей), механізмів і засобів їх реалізації, що використовуються комунікантом, наділений певним соціальним і професійним статусом, з метою формування у свідомості слухачів / співрозмовників узагальненого образу певної особистості.

Як правило, більшість турецьких президентів, наступників М. К. Ататюрка, використовували різноманітні комунікативні стратегії з такою метою: 1) переконання громадськості у правильності своїх позицій і у їх масовій підтримці, здебільшого в питаннях політики, війни, економіки тощо; 2) створення в уяві аудиторії іміджу позитивного лідера; 3) зміцнення своїх політичних позицій; 4) критики своїх опонентів щодо їх позицій із приводу проблем, перед якими постає громадськість тощо.

Проаналізувавши мовностилістичну складник комунікативного іміджу М.К. Ататюрка, ми виокремили такі комунікативні стратегії, що містять ЛЕКСИЧНІ іміджетворчі риси:

1) **Повторення** – стратегія, яка спирається на властивості людської пам'яті, оскільки добре запам'ятовується саме часто повторювана інформація. У політичному дискурсі цей прийом створює передумови для звернення уваги адресатом на важливі поняття, які вигідні політичному лідеру у своїй промові [5, с. 97]. У своєму зверненні до молоді [16] завдяки повторенню «*Türk milleti*» (турецький народ) він повертає увагу

на реми *Türk milletinin karakteri yüksektir; Türk milleti çalışkandır; Türk milleti zekidir.*

Çünkü, Türk milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmıştır. – **Характер турецького народу величний. Турецький народ працюючий. Турецький народ розумний.** Тому що турецький народ **зумів подолати труднощі своєю спільністю та об'єднаністю** (переклад тут і далі – Дайоглу Р. Р.). А повторенням звертання «*Yurttaşlarım*» (мої співвітчизники) у промові до військових [17] він наголошує, що Батьківщина є однією як для очільника держави, так і для службовців, а отже, мета в обох сторін спільна – її добробут. Можемо також простежити, що найпоширенішим звертанням є «*Muhterem efendiler*» – **Шановне панство**, яке він використовує часто з метою притримати увагу аудиторії на сказаному ним.

Dünya milletimizin hayatına ya hürmet edip onun vahdet ve istiklâlini tasdik edecektir; ya da son topraklarımızı son insanlarımızın kaniyle suladıktan sonra bütün bir milletin na'shi üstünde merdut hırs-ı istilâsını tatmin etmek mecburiyetinde kalacaktır [19, с. 423]. – **Світ або поважатиме життя нашого народу та визнає його суверенність і незалежність, або, скропивши наші останні землі кров'ю наших останніх людей, буде змушений задовольнити відкинуте нами його прагнення окупації на трупах усього народу.**

Bu hırs nice samimiyetlerin ölmesine, nice iyi emellerin yarı yolda kırılmasına sebep olmuştur [19, с. 423]. – **Це бажання стало причиною руйнування стількох дружніх відносин, покидання на півшляху стількох добрих справ.**

2) **Структурна організація** – стратегія, яка передбачає чіткий поділ політичним лідером своєї промови. Завдяки цьому політичний лідер спонукає громадськість до кращого усвідомлення відокремлення головного від другорядного, того, що він хоче підкреслити, переходу від одного питання до іншого тощо [5, с. 98].

Президент Ататюрк використовує лексику, яка забезпечує чітку структурованість промов: *Bu gün içinde bulunduğumuz durumu büyük Meclisinizin huzurunda tam olarak ortaya koyabilmek için bazı açıklamalarda bulunmak istiyorum. Arz edeceğim konular birkaç bölüme ayrılabilir: Birinci bölüm, Ateşkesten Erzurum Kongresi'ne kadar geçen süre içindeki durumla ilgilidir. İkinci bölüm, Erzurum Kongresinden 16 Mart tarihinde İstanbul'un düşmanlar tarafından işgal edildiği güne kadar olan süreyi içine almaktadır. Üçüncü bölüm, ise 16 Mart'tan şu dakikaya kadar olan durumla ilgili olacaktır* [19, с. 485]. – **У присутності Великих Зборів я**

маю намір децю роз'яснити, щоб ми могли точно описати ситуацію, яку маємо на цей день. Теми, які я пропоную, можна розділити на декілька блоків: **Перша частина** стосується ситуації в період, що тривав до Конгресу про припинення вогню в Ерзурум. **Друга частина** охоплює період із Конгресу в Ерзурум до того дня, коли Стамбул був окупований ворогами 16 березня. **Третя частина** буде про ситуацію з 16 березня і до сьогодні. Ці мовні засоби створюють імідж Ататюрка як політика, який виступає із структурованими промовами.

3) **Формування емоційного настрою адресата** [9, с. 48] – стратегія, яка використовується політиками, щоби викликати овації, сміх, обурення тощо. Президент Ататюрк має тенденцію спонукати аудиторію до створення емоцій. Інколи він переходить до жартів за непередбачуваних обставин [18], іноді викликає оплески під час ушанування героїв. При цьому він використовує такі мовні засоби:

а) епітети: *Şu anda, büyük Türk milletinin bir ferdi olarak, bu kutlu güne kavuşmanın en derin sevinci ve heyecanı içindeyim* [19, с. 89] – *Тепер я, будучи частиною великого турецького народу, відчуваю глибоку радість і хвилювання від усвідомлення, що цей благодатний день настав!*;

б) метафори: *Ebediyete akıp giden her on senede, bu büyük millet bayramını daha büyük şereflerle, saadetlerle, huzur ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim* [19, с. 231]. – *Через кожні десять років, які перетікають у вічність, я від щирого серця бажаю тобі святкувати це велике народне свято із ще більшою честю, щастям, миром і добробутом!*;

Bilinmeyen kişiler tarafından başlatılan böyle düzensiz ve çeşitli siyasi maceralara yönelik girişimlerin, büyük felâketlere sebep olacağını anlayan ulus, Said Molla'nın çağrısını önemsemedi [19, с. 148]. – *Нація, яка зрозуміла, що такі безсистемні та різноманітні політичні пригоди, ініційовані невідомими, призведуть до великих катастроф, проігнорувала поклик Саїда Мулли.*

Türk milletinin yürümekte olduğu terakki ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet ilimdir [19, с. 32]. – *Світоч, який турецька нація тримає у своїх руках та мисляч на шляху до прогресу та цивілізації, є справжньою природничою наукою.* Очевидно, що тут Ататюрк порівнює мудрість свого народу та його готовність братися за роботу до смолоскипа, що освічуватиме їм шлях.

O heyeti artık bu ağır yükün altında bıraktayınız [19, с. 42]. – *Не залишайте більше цих людей під таким важким тягарем;*

в) метонімія: *Ey Türk istikbalinin evladı!* [12]. – *Гей, дитя турецького майбутнього!* – звертання до молодих людей Туреччини.

İşte emir ve kumanda Büyük Millet Meclisi'nin elinde bulununca, buna mütaallik olan vezaifi ifa etmek için emir ve kumandayı deruhde etmesi lâzım gelir. [19, с. 46]. *Отож поки накази та командування є в руках Великих Національних Зборів, потрібно брати на себе також накази і командування для виконання пов'язаних із цим обов'язків.*

г) порівняння: *Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti, bundan sonraki inkişafı ile, atının yüksek medeniyet ufkundan yeni bir güneş gibi doğacaktır* [17]. – *Забута велика цивілізація і велика культура турків відродиться, зійде, як нове сонце, з горизонту високої цивілізації майбутнього з неспинним розвитком.*

Türkiye halkı mütevazî, millî hudutları içinde bütün medenî insanlar gibi hür ve müstakîl yaşayacaktır [19, с. 448]. – *Скромний турецький народ, як всі цивілізовані люди, житиме на території своєї держави вільно та незалежно.*

Binlerce seneler deniz dalgaları gibi birbiri ardınca gelip Balkanlarda yerleşmiş olan insan kitleleri başka başka adlar taşımış olmalarına rağmen, hakikatte bir tek beşikten çıkan ve damarlarında aynı kan deveren eden kardeş kavimlerden başka bir şey değildir [19, с. 336]. – *Ці юрми людей, немов хвилі моря, що тисячі років йшли одні за одними, оселилися на Балканах. Незважаючи на різноманітні імена, вони є ніким іншим, як братами, що вийшли з однієї колоски, і в їх жилах тече одна кров.*

Варто зауважити, що мова політичних промов успішно реалізує свою прагматичну спрямованість не тільки завдяки змісту, але й формі. На думку лінгвістів (Р. Chilton [2004], Т. М. Балихіна [2012, с. 264–268], А. П. Загнітко [1997, с. 22–34], А. А. Лаврова [2010, с. 223], В. В. Павлов [2010, с. 70–75], С. О. Ушакін [1995, с. 142–163], Г. Г. Хазагерев [2002, с. 313], Т. В. Чекаліна [2006, с. 61–64] та інші), які досліджували синтаксичні особливості промов, синтаксичні параметри є важливими складниками, оскільки публічні промови, їхні стильові особливості найяскравіше відображаються в їхній синтаксичній структурі. Саме синтаксис містить у собі потужні стильові можливості, маючи здатність передавати найтонші та найвитонченіші смислові нюанси й особливості думки автора [5, с. 21].

Отже, для досягнення тих чи інших політичних цілей можуть бути використані не лише певні лексичні, але й СИНТАКСИЧНІ конструкції,

використані з метою реалізації таких комунікативних стратегій:

1) **Аргументація.** У мові політиків ознакою аргументативної стратегії часто є використання контрастів, протиставлень – тимчасового плану, позитивної і негативної оцінки, зіставлення в рамках обумовленого прогнозування.

Характерно, що це протиставлення не так окремих понять і ключових слів, як протиставлення на рівні синтаксичних структур тексту. Текст аргументативного дискурсу завжди складається з більш ніж одного речення [9, с. 143]. Текстовий рівень репрезентації аргументативних тактик зумовлює використання певних засобів когезії: сполучників (*çünkü, yoksa, ise* та інші), дейктичних елементів як засобу поєднання частин аргументативного тексту (*iken, derken, o zamanda – şimdi* і тому подібне), дискурсивів (*örneğin, mesela, işte...*).

В аргументативній стратегії ми виділили такі тактики:

– тактика обґрунтованих оцінок – твердження, за допомогою яких оратор прагне об'єктивно оцінити предмет і обґрунтувати свою оцінку. На семантичному рівні це здійснюється встановленням між частинами аргументативного тексту причинно-наслідкових зв'язків.

Щоб стати хорошим аргументом, обґрунтована оцінка повинна бути правильно побудована. Можливі дві мовні моделі використання тактики обґрунтованих оцінок [9]. Модель А є роздумами про те, що ця оцінка викликана відомими умовами (висновок від наслідку до причини):

Görüş ve düşüncelerimin gerçekleşeceği konusundaki inancım tamdır. // Çünkü bu görüş ve düşünce, her yöredeki bilgi ve millî onur sahibi kişilerin ortak ve genel görüşüdür ve özellikle millî vicdanın izlenimlerine dayanmaktadır. Я точно вірю, що мої погляди та думки втіляться в життя. // Тому що ці погляди і думки є спільними для всіх людей із клепкою в голові та з відчуттям національної гідності і виходять із голосу національної совісті.

Seçildiği iyi geçinme yolunu çok üzücü buluyorum. // Çünkü iyi geçinme, bir insanın zayıf noktasını hoş görmek ve onun devam etmesini sağlamak değildir [20]. – Обраний спосіб адаптації вважаю невтішним. // Бо адаптація не є толеруванням слабких сторін людини та їх захощенням.

У моделі Б спочатку наводиться обґрунтування, а потім як наслідок, узагальнення надається оцінка, тобто міркування про причинно-наслідкові зв'язки. Інакше кажучи, це висновок про те, що за певного стану речей отримуємо

той чи інший результат (висновок від причини до наслідку):

Düşmanlar bu fırsatı kaçırmadılar; taarruz ettiler; yürüdüler, birçok güzel şehir ve kasabalarla beraber bu yeşil yurdu da çiğneyip geçtiler. // İşte bu suretledir ki, Bursa ve Bursalılar iki seneden fazla devam eden feci, meş'um felâkete, esarete duçar oldular [19, с. 335]. – Вороги не впустили такої можливості: атакували, окупували, стоптали своїм чоботом цей зелений куточок нашої Батьківщини, як і багато інших міст і містечок. // Таким чином вся Бурса і містяни протягом більше ніж двох років потерпали від жахливої, жорстокої неволи.

İlk Meclisimiz memleketi düşman ayaklarından kurtarmak milleti hayatbahi bir sulha götürmek gayesine yürürken aynı zamanda yeni Türkiye Devletinin bünyanını tesis ve tarsîn ediyordu. // Bu maksatla kanunlar vaz'etti, kararlar ittihaz eyledi, devletin muhtelif şüabatının ihtiyaç gösterdiği bir hayli mesaili halletti [19, с. 179]. – Наш перший Меджліс (Уряд), маючи собі за основну ціль підняти наш народ із колін перед ворогом та досягнути омріяного миру, також працює над побудовою та зміцненням Турецької Держави. // З цією метою приймаються закони, затверджуються рішення, вирішуються важливі проблеми в тих частинах нашої країни, які цього потребують.

Memleketini en buhranlı ve müşkül anlarda zulümden, felaket ve musibetlerden ve düşman istilasından nasıl korumuş ve kurtarmış isen, Cumhuriyet'in bugünkü feyizli devrinde de vazifeni aynı bağlılıkla yapacağına hiç şüphem yoktur [18]. – Як ти захищав і рятував нашу батьківщину в найскрутніші й найважчі часи від гніту, бід, нещастя і ворожих завоювань, // так і в цей плідний період Республіки ти виконуватимеш свої обов'язки з такою ж відданістю, в мене нема жодних сумнівів.

– тактика контрастного аналізу – тактика, яка виконує комунікативну семантичну функцію підкреслення позитивних і негативних оцінок людей, їх дій або властивостей – часто шляхом протиставлення МІ-групи і ВОНИ-групи (ситуації, де простежується конфлікт інтересів) [13]. Ататюрк у своїх промовах протиставляє точкам зору своїх опонентів особисті погляди, заручені підтримкою Меджлісу, або ж говорить від імені всієї нації. При цьому Президент вдається до антитез:

Ne zaman başladığı bilinmeyen zamanlardan beri, bağımsızlık şerefi ile yaşayan milletimiz, en kötü bir sona, ölüme gidiyor gibi görünmüş iken, // tutsaklığa karşı evlâdını ayaklanmaya çağıran atalarımızın sesi kalplerimizde yükselerek bizi son kurtuluş savaşına

yöneltti [19]. – Ще з давніх часів наш народ жив із честю незалежності, та навіть якщо і видавалося, що йому приходить страшний кінець, // голос предків лунав із наших сердець і закликав нас до повстання та останньої визвольної боротьби.

Meclisimiz ve Meclisimizin hükümeti cenkçi ve taceraperest olmaktan uzaktır. Tam tersine barış ve esenliği tercih eder [20]. – Наш Меджліс і його керівництво не шукає собі воєн і пригод. Навпаки, прагне миру та злагоди.

Bazı siyasi partiler ile Müslüman olmayan unsurların seçilmesinin tarafsızca yapılamayacağı düşünüerek seçimlere girip girmemekte hâlâ kararsız durumda iken, // *Meclisin Anadolu'da toplanması, Meclisi Mebusanın sadece milli kuruluş mensuplarına kalacağı fikrini kuvvetlendirir.* – **Поки** вони сумніваються, голосувати чи ні, думаючи, що вибори деяких політичних партій та немусульманських кадрів не зможуть пройти об'єктивно, // зібрання Меджлісу в Анкарі стверджується в думці, що Меджліс буде складатися лише із членів національної організації.

– тактика акцентування, яка виражає намір мовця підкреслити, виділити певний момент своєї промови [9, с. 176]. Ататюрк використовує складнопідрядні речення з підрядним з'ясувальним:

Emin olabilirsiniz ki, Erzurum'daki hareketi arzdan müteessir olan bütün bir millettir [19, с. 24]. – **Можете бути певні**, що від події в Ерзурумі постраждав весь народ.

Erzurum'a öyle bir zamanda gelmek istiyordum ki, Cumhuriyetin umran ve refah sahasında deruhte ettiği vazifeler burada beklediğimiz eserlerini baştan başa tecelli ettirmiş olsun [19, с. 345]. – **Я хотів приїхати в Ерзурум в такий час, щоб** побачити очікувані плоди місії, визначеної для блага і миру Республіки.

Fakat ben eminim ki bu satırları okuyacak dünya, doğrudan doğruya, bu hissi burada bulacaktır [19, с. 116]. – **Однак я впевнений, що світ, який читатиме ці рядки, це відчуття знайде саме тут.**

2) **Агітація** – стратегія, завданням якої є впливати на вчинки слухачів, щоб спонукати їх до вчинення певної дії [13].

– тактика обіцянки на мовному рівні найчастіше маніфестується формами майбутнього часу дієслів у складному дієслівному присудку: *Yurdumuzu, dünyanın en tatür ve en medeni temlekeleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi, en geniş, refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız. Bu kutsal amaç uğrunda ulusumla birlikte sonuna kadar çalışacağımıza da mukaddesatım adına söz veririm* [15]. – **Ми підне-**

семо нашу батьківщину до рівня найбільш розвинутих і цивілізованих країн світу. **Ми повернемо** нашому народу його багатство, засоби та ресурси. **Ми піднесемо** нашу національну культуру вище рівня сучасної цивілізації. **Я обіцяю, що буду працювати** з моїм народом заради цієї священної мети до останнього подиху.

Fakat arkadaşlar ölmeyeceğiz, istiklâlimizi muhafaza ederek yaşayacağız ve milletimizi daima müstakil görmekle bahtiyar olacağız! [15]. – **Однак, друзі, ми не помremo, ми житимемо** оберігаючи нашу незалежність і **будемо щасливі** бачити наш народ завжди вільним!

В інших випадках можемо побачити і складні іменні присудки, виражені ізафетними конструкціями: *Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz; çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz* [17]. – **Але ми ніколи не зможемо** вдовольнитися зробленим. **Бо ми покликані й зобов'язані робити** ще більше великих справ.

– тактика заклику, яка часто є пов'язаною з тактикою обіцянки: вона зазвичай іде одразу після обіцянок політиків і завершує текст виступу. На мовному рівні тактика заклику представлена окличними спонукальними реченнями [9, с. 211]. Сама структура речення передає динаміку його змісту – речення є часто короткими, двоскладовими, неускладненими, тобто:

Ne mutlu Türk'üm diyene! [19]. – **Щастя тим, хто називає себе турком!**

Türk! Övün, çalış, güven! [19]. – **Турку, май гордість, працюй, довіряй!**

Ya istiklâl ya ölüm! [15]. – **Або незалежність, або смерть!**

Якби ці слова належали іншому, то можна було би припустити, що вони були абстрактними і прозвучали лише для підбадьорення. Проте в Чанаккале вони виходять з уст командира, який бачив на власні очі, як військові помиралі без вагань заради Батьківщини, тому ці слова є вираженням пережитої реальності.

Пафос заклику посилюється в більш розгорнутих агітаційних текстах під час використання синтаксичного паралелізму: *Bir gün, istiklal ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın imkan veya şeraitini düşünmeyeceksin!* [17]. – **Якщо одного дня тобі доведеться боронити Батьківщину, то, беручись за цей обов'язок, ти не думатимеш про можливості чи умови, в яких опинишся!**

Як бачимо, Ататюрк був справжнім майстром слова і своїми промовама надихав народ до

рішучих дій. Йому вдавалося впорядковано та органічно викладати свої думки та погляди, конструктивно критикувати тодішній стан речей і заохочувати співвітчизників продовжувати боротися за майбутнє своєї Батьківщини.

Висновки і пропозиції. На основі проаналізованих промов президента Туреччини Мустафи Кемалю Ататюрка можна підкреслити факт створення його особистого іміджу політика, який володіє такими мовними засобами, як метафора, метонімія, гіпербола, епітет, антитеза, завдяки яким він уміло застосовує комунікативні стратегії формування емоційного настрою, аргументування та контрасту. Як правило, ці лінгвальні засоби викликають різного роду емоції в аудиторії: захоплення, овації, оплески, що свідчить про харизматичність президента та його ораторські здібності. Окрім того, він використовує ще таку комунікативну стратегію, як повторення, що має на меті привернути увагу адресата до певної важливої

інформації. Використовуючи стратегію структурної організації, він структуровано будує свої промови, що свідчить про організованість і чіткість президента у своїх виступах. Риторичні особливості мовлення президента Туреччини допомогли сформувати імідж впевненого, цілеспрямованого, поміркованого лідера, який здатен вести за собою та нести відповідальність за майбутнє нації. Наскрізна метафоричність, часті повтори ключових слів і фраз та вмале використання синтаксичних засобів посилюють емпатію слухачів до політика, а відповідно – і довіру до нього.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у можливості більш детального аналізу лексико-фразеологічних конструкцій, словотвірних і синтаксичних структур промов К. Ататюрка, а також порівняльної характеристики мовностилістичних особливостей промов К. Ататюрка та інших політичних лідерів Туреччини.

Список літератури:

1. Бабак М. П. Використання комунікативних методів побудови політичного іміджу в засобах масової інформації : автореф. дис. ... канд. філол. наук. : спец. 10.02.04. Львів, 2007. 18 с.
2. Вашталова Ю. С. Риторические особенности американского политического дискурса: когнитивно-семантический аспект (на материале речей политических лидеров США) : автореферат дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04. Санкт-Петербург, 2009. 20 с.
3. Демьянков В. З. Интерпретация политического дискурса в СМИ. *Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования*. Москва : Изд-во МГУ, 2001. С. 116–133.
4. Еремина С. А. Речевой портрет политика. *Современная политическая лингвистика* : матер. Международ. науч. конф. Екатеринбург, 2003. С. 195–198.
5. Зигманн Ж. В. Структура современного политического дискурса: речевые жанры и речевые стратегии : дисс. ... канд. филолог. наук : спец. 10.02.01. Москва, 2003. 239 с.
6. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Москва : Гнозис, 2004. 390 с.
7. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва : Наука, 1987. 261 с.
8. Макаров М. Л. Анализ дискурса в малой группе. Тверь : Изд-во Тверского университета, 1995. 82 с.
9. Паршина О. С. Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты России : дисс. ... док. фил. наук : спец. 10.02.01. Саратов, 2005. 324 с.
10. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ : Спілка рекламистів України, 1996. 198 с.
11. Романова Т. В. Коммуникативный имидж и речевой портрет современного политика. *Политическая лингвистика* / за ред. А.П. Чудинова. Вып. 1 (27). Екатеринбург : ГОУ ВПО «Урал. гос. пед. ун-т», 2009. С. 110–118.
12. Сергієнко Н. О. Психологічні прийоми в політиці: навч. посібник. Київ : МАУП, 2006. 112 с.
13. Шапочкин Д. М. Языковая личность в политическом дискурсе. URL: <http://www.russian.slavica.org/article1906.html> (дата звернення: 10.01.2019).
14. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. Волгоград : Перемена, 2000. 386 с.
15. Atatürk'ün Bilinmeyen Bir Konuşması. URL: <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-05/ataturkun-bilinmeyen-bir-konusmasi> (дата звернення: 17.01.2019).
16. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi. URL: http://www.ata.tsk.tr/01_hayati/genclige_hitabe.html (дата звернення: 17.01.2019).
17. Atatürk'ün Onuncu Yıl Nutku. URL: http://www.ata.tsk.tr/01_hayati/onuncu_yil_nutku.html (дата звернення: 17.01.2019).
18. Atatürk'ün Orduya Mesajı. URL: http://www.ata.tsk.tr/01_hayati/ordu_ya_mesaji.html (дата звернення: 17.01.2019).
19. Atatürk'ün söylev ve demeçleri I-III. URL: <http://atam.gov.tr/wp-content/uploads/S%C3%96YLEV-ORJ%C4%B0NAL.pdf> (дата звернення: 20.01.2019).

20. 24 Nisan 1920 Tarihli Konuşması. URL: http://www.ata.tsk.tr/01_hayati/bir_birinci_yasama_yili.html
(дата звернення: 18.01.2019).

КОММУНИКАТИВНЫЕ СТРАТЕГИИ И СРЕДСТВА ИХ РЕАЛИЗАЦИИ В ТЕКСТАХ ПУБЛИЧНЫХ ВЫСТУПЛЕНИЙ МУСТАФЫ КЕМАЛЯ АТАТЮРКА

В статье рассмотрены коммуникативные стратегии влияния на общественность первого президента Турецкой Республики Мустафы Кемала Ататюрка. В частности, для раскрытия темы авторы определяют понятие политического дискурса и политической речи. В некоторых стратегиях были определены также тактики, используемые М. К. Ататюрком в его публичных выступлениях. Авторы провели классификацию стратегий и определили лингвостилистические средства их реализации. В результате исследования было сформировано образ лидера, который удачно владеет словом и способен вести за собой народ.

Ключевые слова: политический дискурс, публичная речь, коммуникативная стратегия, лексические и стилистические имидж-формирующие черты.

COMMUNICATIVE STRATEGIES AND THE METHODS OF THEIR IMPLEMENTATION IN THE TEXTS OF PUBLIC SPEECHES OF MUSTAFA KEMAL ATATURK

The article deals with the communicative strategies of influencing the public used by Mustafa Kemal Ataturk, the first president of the Turkish Republic. In particular for disclosure the topic, the authors outline the concept of political discourse and political speech. In certain strategies, it was also identified the tactics used by M.K. Ataturk in his public speeches. The authors conducted a classification of strategies and identified the linguistic-stylistic means of their implementation. As a result of the study, there was formed the image of the politician as the master of the word who is able to lead the people.

Key words: political discourse, public speech, communicative strategy, lexical and stylistic image-making features.